MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-22 ta' Ottubru, 2003

Citazzjoni Numru. 685/2002

Justin Said

vs

Dr. Anthony Cutajar u l-P.L. Mario Mifsud Bonnici li b'digriet tal-5 ta' Lulju 2002 gew nominati bhala Kuraturi Deputati sabiex jirrapprezentaw lill-assenti Mira Nikolova Said.

Il-Qorti,

<u>I. PRELIMINARI.</u>

Rat ic-citazzjoni attrici a fol. 1 fejn gie premess:-

Illi l-attur Justin Said u l-assenti Mira Nikolova zzewgu fil-hdax (11) ta' Mejju 2001, kif jirrizulta mic-certifikat taz-zwieg anness u mmarkat bhala Dok. "JS1";

Illi minn dan iz-zwieg ma twieldu l-ebda ulied;

Illi l-assenti hija ta' nazzjonalita` Bulgara;

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, li kif ukoll ser jigi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza, ghamlitha mpossibbli ghall-istess partijiet li jaqdu l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

Illi l-kunsens tal-konvenuta assenti inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg;

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg inkiseb u gie marbut ma' kundizzjoni li tirreferi ghall-futur;

Illi ghalhekk iz-zwieg bejn il-partijiet hu null u nvalidu skond il-ligi;

Illi ghalhekk l-istess attur talab lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:-

1. Tiddeciedi u tiddikjara li z-zwieg bejn il-partijiet tal-hdax (11) ta' Mejju 2001 fuq imsemmi huwa null u nvalidu ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta assenti li hi minn issa ngunta ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 u 5 tal-process;

Rat ir-rikors ta' l-attur ta' l-14 ta' Gunju 2002 fejn talab lill-Qorti sabiex tappunta kuraturi deputati sabiex jirrapprezentaw lill-assenti Mira Nikolova Said;

Rat id-digriet tat-18 ta' Gunju 2002 fejn il-Qorti ordnat il-hrug tas-soliti bandi;

Rat id-digriet tal-5 ta' Lulju 2002 fejn il-Qorti innominat lill-Avukat Dr. Anthony Cutajar u lill-Prokuratur Legali, Mario Mifsud Bonnici bhala kuraturi ghall-finijiet kollha tal-ligi;

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenuti Kuraturi Deputati tat-22 ta' Ottubru a fol. 21 fejn gie eccepit:-

1. Illi huma m'humiex edotti mill-fatti tal-kawza, izda jirrizervaw li jwiegbu fil-mertu meta u jekk jirnexxilhom jikkomunikaw ma' l-assenti minnhom rapprezentata.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenuti a fol. 22 tal-process;

Rat il-verbali tas-seduti mizmuma minn din il-Qorti tal-11 ta' Dicembru 2002; u tat-28 ta' Mejju 2003 fejn il-kawza giet differita ghas-sentenza ghall-lum.

Rat in-nota ta' l-attur tas-27 ta' Frar 2003 li permezz taghha qed jipprezenta l-affidavits tieghu stess u ta' Lina Said;

Rat in-nota tal-konvenuti Kuraturi Deputati ta' l-4 ta' Marzu 2003 fejn permezz taghha rrizervaw id-dritt tal-kontro-ezami ghall-affidavits ta' l-attur;

Rat in-nota tal-Kuraturi Deputati tat-28 ta' Mejju 2003 fejn permezz taghha pprezentaw tlett ittri mmarkati bhala Dok. "AC1", Dok. "AC2" u Dok. "AC3".

Rat id-dokumenti esebiti;

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

i) PROVI PRODOTTI.

Illi l-**attur** fl-affidavit tieghu jghid:-

“Illi jiena ltqajt ma’ Mira meta kelli ghoxrin (20) sena u hi kellha tmintax (18)-il sena. Ltqajna f’Paceville. Hi kienet toqghod Malta dak iz-zmien pero’ ma nafx kemm kienet ilha Malta qabel ma ltqajt maghha. Hawn Malta kien hawn ommha u missierha pero’ mbaghad dawn kienu telqu minn Malta u hi kienet telqet maghhom. Kienu ghaddew madwar seba’/tmien xhur. Kont niltaqa’ maghha kuljum. Ma kien hemm ebda hsieb li nizzewgu ghax konnha ghadna zghar. *Il-hrug taghna kien jikkonsisti li mmorru Paceville u postijiet ohra ta’ divertiment. Hi kienet l-ewwel tfajla tieghi li hrigt maghha bis-serjeta`.*

Illi hi telqet mal-genituri taghha u marret il-Bulgaria u jiena kont incemplilha kull nhar ta’ Hadd. Hemmhekk baqghet xi tliet xhur imbaghad giet lura Malta. Jiena qatt ma mort il-Bulgaria. Meta giet lura Malta hi kellha visa normali li kienet iggeddidha kull xahar.

Illi nghid li meta telqet mal-familja taghha hi ma kellhiex VISA valida ghax kienet toqghod hawn bla VISA. Meta giet Malta l-genituri tieghi accettaw li jzommuha maghna d-dar. Kienet tahdem ta’ waitress part-time filghaxija. Ghand il-genituri tieghi kienet toqghod buona grazzja taghhom. Minhabba l-kwistjoni tal-VISA ddecidejna li nizzewgu. Ma kellniex fejn noqghodu, flus ma kellniex u konna ser nibqghu mal-genituri tieghi.

Illi zzewwigna bir-Registru fil-kwiet. Wara li zzewwigna ghamlet xi sena hawn Malta dejjem ghand il-genituri tieghi. Kollox ommi kienet taghmel, hi ma kienet taghmel xejn hlief li filghaxija taghmel saghtejn xoghol. Il-flus li kienet taqla kont inzommhomlha u ntieghomlha lura u nzid maghhom ghax qatt ma kien ikollha bizzejjed.

Illi wara xi sena hi qaltli li f’pajjizha kienu qed ibiddlu l-passaporti u hi kellha bzonn tmur lura biex taghmlu u Mira, qalti wkoll li ohtha kienet ser tigradwa. Meta telqet hi hadet kollox maghha, kienet qisa sejra vaganza. Hi ma cemplittlix u jiena ghamilt zewgt Ihdud incemplilha. Hi fit-tieni Hadd qaltli li ma tridx tigi lura ghax trid tistudja. Qatt qabel ma kienet uriet ix-xewqa li tkompli tistudja. Qatt ma rega’ kellha kuntatt maghna.

Illi li kieku ma kenitx ghall-VISA jiena zgur li ma kontx nizzewwigha, ghaliex konna t-tnejn zghar, ma kellniex fejn noqghodu, ma kellniex flus.

Illi hi qatt ma volontarjat informazzjoni fuq hajjitha personali. Kienet tikkuntatja lil ommha kull nhar ta' Hadd gimgha iva u gimgha le."

Illi **Lina Said** fl-affidavit taghha tghid:-

"Illi jiena nigi omm Justin. Jiena kont naf li ibni kien qed johrog ma' tfajla mhux Maltija. L-Omm taghti parir imma t-tfal jaghmlu li jridu. Jiena kont rajtha u mid-dehra taghha kienet tidher tifla kwieta. Sa kemm kienet giet biex tmur lura ma' ommha u missierha kollox kien sewwa. Jiena gieli xtrajtilha xi hwejjeg u tajtha xi affarijiet ghax kont nithassarha. Meta telqet lura u regghet iddecidiet li tigi accettajtha f'dari ghax ma kellhiex fejn toqghod. Kienet qeghda hawn Malta b'VISA tiggedded. Kienet ghal qalba hawn Malta ghax kienet tghid li f'pajjizha ma hemm xejn.

Illi meta kienu ghadhom namrati l-familja taghha ddecidew li jmorru lura pajjizhom u hi maret lura maghhom. Hawn Malta kienu jahdmu, ommha u missierha kienu nies biezlin. Hi decidiet li terga' tigi Malta wara xi xahrejn. Peress li kienet ghalqet it-tmintax giet wahedha. Jiena zammejtha ghandi biex ma thallasx kera ghax ma kellhiex fejn toqghod u kienet tiggedded il-VISA kull xahar. Iddecidew li jizzewgu minhabba l-VISA u baqghu mieghi. Ghalkemm kienu zghar jiena ma xtaqtx li jizzewwgu daqshekk malajr.

Illi jiena mara tad-dar u darbtejn fil-gimgha kont immur ghand ommi. Hi kienet torqod u ddum rieqda peress li kienet tahdem Paceville sat-tard. Mieghi ma kien jonqosha xejn. Wara qisu gheluq is-sena mizzewgin hi marret lura pajjizha ghax qalet li riedet tirranga l-passaport taghha u wkoll ghax kien hemm xi party t'ohtha.

Illi ommha hallietha ssiefer l' hawn u 'l hemm ma' pajjizi differenti. Xogholhom jahdmu l'hawn u l'hemm, ma jhallsux taxxi u jghixu fuq dar in-nies.

Illi meta kienet id-dar tieghi Mira minn dejjem kienet iccempel u jcemplulha hafna fuq it-telephone tad-dar u fuq il-mobile. Peress li kienet titkellem b'lingwa barranija ma konniex nifmuha u l-anqas nafu lil min kienet tkellem. Hi qatt ma kienet tghid ma' min kienet qed titkellem, ma kenitx taghti sodisfazzjon u peress li ma kenitx binti ma kontx insaqsiha.

Illi meta kont inkun id-dar allavolja kont qed nospitha jien kont inhossni naqra insultata ghax kienet tinghalaq fil-kamra tpejjep, torqod iccempel u tara t-TV.

Illi minn mindu telqet ma ghamlet ebda kuntatt la mieghi u lanqas ma' ibni lanqas biss kellna kuntatt ma' membri tal-familja taghha.

Illi ma nahsibx li hi qatt fehmet x'inhuma l-obbligi u r-responsabbilitajiet taz-zwieg.

Illi skond jiena l-unika raguni l-ghaliex izzewget kienet minhabba l-VISA."

ii) <u>PRINCIPJI LEGALI.</u>

Illi l-attur jissottometti li z-zwieg bejnu u bejn il-konvenuta ghandu jigi dikjarat null *inter alia* abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:-

*"**(d)** jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".*

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Avukat Dr Renzo Porella Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' ***Viladrich***:-

"Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" (***Viladrich, P.J.,*** **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated."** (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the*

contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics” (***Viladrich, P.J.,*** *op.cit.,* pg. 687).

Illi wkoll fis-sentenza **“Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia”** (P.A. (VGD) 10 ta’ Settembru 1997) inghad wkoll li:-

“Kwantu ghad-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju – ***Art. 19 (1) (d)*** *– biex ikun hemm nuqqas serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju jrid ikun hemm inkapacita’ psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (****“Isabelle Zarb vs Stephen Attard”*** *– P.A. 21 ta’ Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta’ nkompatibilta’ ta’ karattru, jew ta’ decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu* ***(d)*** *ikompli jitkellem dwar “anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg”. Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom”.*

Illi ghalhekk b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta’ mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista’ tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (**“Nicholas Agius vs Rita Agius gia’ Caruana”** – P.A. (VDG) tal-25 ta’ Mejju 1995).

Illi kif inghad fis-sentenza **“Joseph Mizzi vs Pauline Mizzi”** (P.A. (RCP) l-1 ta’ Ottubru 2002) li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta’ *“discretio judicii”* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta’ parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista ***Colagiovanni*** meta sostna li:-

"Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" ……… richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ……… si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita" (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gja' nghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza *"non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena"* (***Pompedda, M.F.,*** **"Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski"** – **Pompedda – Zagglia, "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra *sive* Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju"* (*ara,* **"Emanuel**

Camilleri vs Carmen Camilleri", P.A., 10 ta' Novembru 1995*).*

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju (**"Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt"**, P.A., 15 ta' April 1996)".*

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline Cousin vs Bernard Simler"**, P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar",** P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima vs Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega ***Bersini****,* id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

"La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o

inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)" (***Bersini, F.,*** **"Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante,

si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja' gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

*"… … ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole" (**Pompedda, M.F.,*** **"Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibilta` li wiehed jaqdi *ossia* jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibilta` vera f' dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` *"di intendere e/o di volere". "L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale",* jghid ***Bersini**, "rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso" (op. cit.,* p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (**Viladrich, P.J**., op. cit., p. 687).*

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **"Anna Galea vs John Walsh",** (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *"the community of life and love".*

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **"Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole"** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

"Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi

moghti bl-aktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu".

Illi kif inghad fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhalma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); **"Ousama Sadalah vs Doris Tanti"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); **"Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea"** (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi l-attur jibbaza wkoll l-azzjoni tieghu fuq l-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:-

art. 19 (1) (f) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg".*

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u **"Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' repetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens".

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja' Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

Illi dwar l-**artikolu 19 (1) (g)** jinghad skond ***J. Edward Hudson*** *"a condition could either be suspensive or resolutive. It is suspensive if it delays the entry in effect of the obligation of an act until the condition itself is fulfilled. It is resolutive if it dissolves the obligation only if it verifies itself and therefore renders it null. e.g. "I will live in marriage with you until I find someone who is more wealthy than you"* (**"Handbook II for Marriage Nullity Cases"** pg. 107). Illi huwa mportanti li wiehed jinnota li din il-kundizzjoni tapplika biss ghall-kaz ta' annullament taz-zwieg jekk din il-kundizzjoni tirreferi ghal avveniment fil-futur.

iii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti, fuq riprodotti jirrizulta li l-unika raguni ghaliex il-kontendenti dahlu ghal dan iz-zwieg civili huwa biss sabiex il-konvenuta, li hija ta' nazzjonalita' Bulgara, tkun tista' toqghod Malta u takkwista visa sabiex taghmel dan u fil-fatt hekk gara. Huma ghexu mal-genituri ta' l-attur sakemm bla kliem u bla sliem, u bl-iskuza li kienet sejra ghall-vaganza l-Bulgarija, l-konvenuta siefret wara xi sena mid-data taz-zwieg, u ghalhekk circa Mejju 2002, u ma gietx izjed lejn Malta; mhux biss izda lanqas biss qatt ma kkomunikat ma' l-attur jew mal-familja tieghu.

Illi fil-fatt din hija wahda minn numru sostanzjali u mhux insinifikattiv ta' kawzi fejn jintalalab annullament taz-zwieg minhabba zwieg ta' konvenjenza, fejn l-istess zwieg, att tant serju u baziku fil-hajja tas-socjeta' tal-bniedem u ta' dan il-pajjiz, jintuza bhala ghodda sabiex wahda mill-partijiet bil-koluzjjoni tal-parti l-ohra, tilhaq l-iskop li jkollha li jkun hafna l-boghod mill-elementi essenzjali taz-zwieg, kemm fl-intenzjoni u kemm fil-prattika, u in verita' dan ma jkun zwieg xejn, hlief wiehed tal-forma, normalment dik civili, u bla ebda sostanza ta' xejn.

Illi jidher ukoll li l-ammonti ta' dawn it-tip ta' zwigijiet ma huwiex qed jonqos, u l-konkluzzjoni taghhom hija kwazi dejjem immankabbilment, li wara li l-persuna stranjiera takkwista dak li trid, hija jew huwa jabbandunaw lill-konjugi Maltin taghhom, u jmorru jew lura pajjizhom jew pajjiz iehor, u b'hekk jistfruttaw lill-konjugu Malti.

Illi l-Qorti taghmel riferenza ghal diversi sentenzi taghha f'dan ir-rigward fosthom **"Stephanie Vella vs James Strathmore Thomson"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2003); **"Joseph Magro vs Natalia Vladimirovna Rachevskaia"** (P.A. (RCP) 10 ta' Ottubru 2002); **"Francis Agius vs Dr. Chris Cilia et nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Ottubru 2002 u **"Lucienne Barka vs Dr. Beppe Fenech Adami et nomine"** (P.A. (RCP) 31 ta' Ottubru 2002).

Illi hawn wiehed jirreferi wkoll ghas-sentenza ta' din il-Qorti fl-ismijiet **"Lydia Musu' vs Dr. Ian Spiteri Bailey"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Ottubru 2002) fejn inghad li *" huwa sintomatiku li wiehed jirreferi ghas-sentenzi **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (N.A.) 31 ta' Mejju 2000) u **"Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (N.A.) 20 ta' Gunju 2000) **u "Marica Bouchhioua vs Farhat Ben Mohammed Bouchhioua"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Ottubru 2002) fejn inghad li fiz-zwieg ta' konvenjenza illi l-iskop uniku tieghu huwa biss biex il-konvenut (f'dan il-kaz il-konvenuta) jakkwista c-cittadinanza Maltija jew/u d-dritt li joqghod u jirrisjedi hawn Malta, dak il-kunsens ikun simulat peress li eskluda pozittivament iz-zwieg innifsu".*

Illi fis-sentenza **"Marica Bouchhioua vs Farhat Ben Mohammed Bouchhioua"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Ottubru 2002 inghad li:-

"Illi min-naha l-ohra l-konvenut kellu f'mohhu haga wahda biss u cjoe' li juza lill-attrici sabiex jakkwista stat ta' mizzewweg lill-Maltija u b'hekk ikun jista' jkollu d-dritt ta' moviment hawn Malta u jibqa' jghix Malta, …………….. Kull diskrizzjoni ta' gudizzju fuq kull element taz-zwieg, anke l-iktar wiehed minimu ta' konvivenza almenu apparenti kien ghalhekk ghal kollox nieqes mill-istess konvenut".

Illi dan jidher li japplika wkoll ghall-kaz odjern *stante* li mill-provi prodotti, jirrizulta li l-konvenuta kellha ghan wiehed li tizzewweg u dan sabiex tghix Malta u ma tmurx lura pajjizha. Hija sabet lill-attur sabiex jakkomodha f'din ix-xewqa taghha, anke jekk l-istess attur kien konxju tal-fatt li dak li kien ser jaghmel u fil-fatt ghamel, ghar-ragunijiet u motivi zbaljati, ghaliex iz-zwieg li huwa istituzzjoni serja fih nnfisu, gie uzat ghal skopijiet egoistici tal-kontendenti, u partikolarment mill-konvenuta sabiex takkwista l-permanenza taghha f'dan il-pajjiz, u ghalhekk ma hemm l-ebda dubju li dan, fl-opinjoni ta' din il-Qorti, ma huwa zwieg xejn, u qatt ma kellu l-elementi essenzjali li jikkostitwixxu l-istess. Hawn tajjeb li wiehed ukoll jirreferi ghas-sentenza **"Francis Agius vs Dr. Chris Cilia et**

nomine” (P.A. (RCP) 8 ta’ Ottubru 2002 u **“Lucienne Barka vs Dr. Beppe Fenech Adami et nomine”** (P.A. (RCP) 31 ta’ Ottubru 2002).

Illi ghalhekk ghar-ragunijiet premessi jidher li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat a tenur ta’ l-**artikoli 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255** u dan ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet u ghalhekk t-talba attrici ghandha tigi milqugha abbazi tal-premess.

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta’ u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-Kuraturi Deputati in kwantu l-istess huma jew jistghu jigu kkunsidrati li huma kontrastanti ghal dak premess, **tilqa’ t-talba attrici** b’dan illi:-

1. Tiddeciedi u tiddikjara li z-zwieg bejn il-partijiet tal-hdax (11) ta’ Mejju 2001 fuq imsemmi huwa null u nvalidu ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi u dan a tenur ta’ l-**artikoli 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta’ Malta.**

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet b’dan li l-Kuraturi Deputati jithallsu skond il-ligi.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------